

Nr 35.

Av herr **Bengtsson m. fl.**, om *anslag till statsbidrag till nyodling och betesförbättring vid ofullständiga jordbruk.*

Den av 1927 års riksdag beslutade anordningen med statsbidrag till nyodling och betesförbättring vid s. k. ofullständiga jordbruk har bland de mindre jordbrukarna i vårt land omfattats med det allra största intresse, vilket giver vid handen, att riksdagen här funnit en praktisk form för tillgodoseende av ett faktiskt förefintligt behov. Trots att anslaget för ifrågavarande ändamål, vilket från början utgjorde 400,000 kronor, så gott som årligen höjts och nu utgår med 1,200,000 kronor, har det ingen gång förslagit att täcka den stadigt stigande efterfrågan, utan massor av ansökningar ha fått skjutas över till ett påföljande år. Vad beträffar det för innevarande budgetår anvisade anslaget hava vi inhämtat, att framställningar om bidrag inkommit i sådan utsträckning, att anslaget icke ens till hälften svarar mot ansökningarna. Huru dessa fördela sig på de olika hushållningssällskapen framgår av följande sammanställning:

Hushållningssällskap	Anslag begäres för		
	nyodling kr.	stenröjning kr.	betesförbättring kr.
Stockholms	10,000	5,000	15,000
Uppsala	1,700	500	2,800
Södermanlands	1,385	50	21,613
Östergötlands	6,000	10,000	150,000
Jönköpings	26,585	8,890	31,180
Kronobergs	50,000	85,000	45,000
Kalmar läns norra	2,000	15,000	15,000
Kalmar läns södra	6,432	17,044	10,463
Gotlands	6,000	500	5,500
Blekinge	28,750	42,500	43,750
Kristianstads	45,060	26,567	32,112
Malmöhus	8,000	7,000	15,000
Hallands	30,500	10,000	12,500
Göteborgs och Bohus	40,000	—	30,000
Älvsborgs läns norra	30,000	3,000	4,000
Älvsborgs läns södra	60,000	45,000	45,000
Skaraborgs	18,000	15,000	20,000
Värmlands	15,000	5,000	20,000
Örebro	10,000	15,000	50,000
Västmanlands	3,440	1,120	13,165
Kopparbergs	30,000	6,000	10,000
Gävleborgs	8,479	2,632	3,845
Västernorrlands	87,700	5,200	45,970
Jämtlands	60,000	—	45,000
Västerbottens	289,790	2,390	24,650
Norrbottens	611,330	—	12,380
Summa	1,486,151	328,393	723,928

Det visar sig alltså, att det på innevarande års stat utgående anslagsbeloppet endast till omkring hälften täcker anslagsbehovet i vad detta avser bidrag till nyodling och betesförbättring och endast till en sjättedel i vad det avser stenröjning av redan odlad jord. Ett mycket stort antal ansökningar måste alltså skjutas över till nästkommande år. Någon anledning att för den närmaste tiden räkna med minskat medelsbehov föreligger säkerligen icke. Tvärtom torde med nuvarande tillstånd inom näringslivet efterfrågan på dessa bidrag komma att ytterligare ökas. Tillgången på arbetstillfällen börjar även på landsbygden bli ganska knapp, beroende icke minst på stilleståndet inom skogshanteringen. Å andra sidan inträffar det icke alltför sällan, att unga män från landet, småbrukarsöner och andra, vilka under gynnsammare konjunkturen dragits till industrien eller sökt arbete i öppna marknaden, nu söka sig tillbaka till föräldrahemmet, där de mena att det trots allt är lättare att draga sig fram än i städerna. Tack vare statsbidraget till nyodlingar, betesförbättringar, skogsutdikningar och andra slag av produktiv verksamhet har det i många fall varit möjligt att igångsätta arbetsföretag, som det förutan sannolikt skulle hava fått anstå i avvaktan på bättre tider, och den hemmavarande eller hemvändande ungdomen, som annars skulle hava ökat de arbetslösas skara, har på det sättet kunnat beredas sysselsättning med produktivt arbete. Anordningen med statsbidrag till olika slag av grundförbättringar och kulturarbeten har härigenom fått en social betydelse vid sidan av den direkt ekonomiska, som man från början näppeligen torde hava förutsett, men som under den närmaste tiden med dess växande försörjningsbekymmer även på landsbygden torde komma att bli ännu mycket större.

Med hänsyn till det rådande statsfinansiella läget har lantbruksstyrelsen emellertid ansett sig icke böra ifrågasätta någon höjning av anslaget för nästa budgetår utan upptagit detsamma med oförändrat belopp, eller 1,200,000 kronor, därav intill 50,000 kronor avses till stenröjning av redan odlad jord och intill 400,000 kronor till betesförbättring. Departementschefen har i avseende å anslagets storlek icke haft något att erinra och beträffande fördelningen på de olika ändamålen icke förordat annan ändring än att anslaget till stenröjning skulle höjas från nuvarande 50,000 kronor till 75,000 kronor.

Däremot har departementschefen till skillnad från lantbruksstyrelsen kommit till den slutsatsen, att anslag för ändamålet icke behöver uppföras å årets stat, alldenstund de för år 1933 avsedda medlen, varom här är fråga, icke kunna eller behöva tagas i anspråk förrän omkring budgetsårsskiftet den 1 juli 1933. Den ordningen har nämligen utbildat sig, att fördelningen av det för visst kalenderår anvisade anslaget icke äger rum förrän mot slutet av första halvåret, och med ytterligare någon förskjutning av tidpunkten för fördelningen skulle det alltså räcka, om anslag för år 1933 av nästa års riksdag uppföres i staten för budgetåret 1933—34.

Även om den av statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet sålunda förordade anordningen i verkligheten icke avser någon indragning av ansla-

get i fråga utan endast ett överskjutande av detsamma på nästa års budget för att lätta de just nu synnerligen tryckande budgetsbekymren, så är ett dylikt förfarande lika fullt ägnat att väcka betänksamhet med hänsyn till den osäkerhet, som därigenom skapas. Ingen vet nämligen, hurudana förutsättningarna äro vid uppgörandet av nästa års budget. Det låter mycket väl tänka sig, att det kan bliva förenat med stora svårigheter att på nytt få in ett så pass stort anslag i budgeten, sedan det en gång blivit utelämnat.

Även från en annan synpunkt ter sig ett dylikt överskjutande mindre tillräckligt. I det föregående har berörts detta anslags betydelse för arbetstillgången på den svenska landsbygden just nu. Med hänsyn härtill framstår det som ett viktigt önskemål, att planerade företag kunna påbörjas så snart som möjligt. Detta förutsätter, att fördelningen av medlen kan ske så tidigt som möjligt, och i stället för att skjuta avgörandet av själva anslagsfrågan till nästa års riksdag synas ansträngningarna böra inriktas på att påskynda behandlingen av ansökningshandlingarna, så att de för år 1933 avsedda medlen kunna tagas i anspråk under förra hälften av året. Redan med nuvarande ordning förflyter det ofta en åtminstone från sökandens synpunkt oskäligt lång tid från det att ansökning om bidrag ingives och till dess att besked kan lämnas, att bidrag beviljats. Att ytterligare förlänga denna väntetid och därmed fördröja igångsättandet av planerade företag kan i denna tid av otillräcklig arbetstillgång icke vara att förorda.

Från ren budgetssynpunkt kan det väl förefalla betänkligt att motionsledes föreslå upptagandet i budgeten av ett så betydande anslag som det här ifrågakommande utan att samtidigt anvisa varifrån medlen skola tagas. I den mån öppnandet av arbetstillfällen av här ifrågavarande slag är ägnat att motverka trängseln kring de statliga nödhjälpsföretagen och minska belastningen av det egentliga arbetslöshetsanslaget, synes det endast vara i sin ordning att hänsyn härtill tages vid beräkandet av anslag under femte huvudtiteln för arbetslöshetens bekämpande. Det blir sålunda i verkligheten fråga om överförande av visst belopp från en utgiftstitel till en annan snarare än om uppförande av ett alldeles nytt anslag och behöver sålunda icke heller från budgetssynpunkt möta något avgörande hinder.

Starka skäl synas slutligen tala för en i viss mån annan fördelning av det tillgängliga anslaget mellan de tre olika ändamål, för vilka det är avsett, så att en förhållandevis större andel får tagas i anspråk för de båda ändamål, vilka med nuvarande fördelningsgrunder bliva minst tillgodosedda, nämligen stenröjning och betesförbättring. Särskilt framträdande är disproportionen mellan de av hushållningssällskapen sökta och av riksdagen hittills beviljade anslagen till stenröjning av redan odlad åker. Den stora efterfrågan, som detta anslag redan under andra året rönt — det beviljades första gången av 1930 års riksdag — ger vid handen, att här föreligger ett verkligt behov, vilket med nuvarande anslagsbelopp icke kan nöjaktigt tillgodoses. Kronobergs läns hushållningssällskap begär ensamt för sitt område ett vida större

belopp — 85,000 kr. — till detta ändamål än som av riksdagen avsetts för riket i dess helhet, och två hushållningssällskap, Blekinge och Älvsborgs läns södra, komma vart för sig upp till belopp, som obetydligt understiga hela det tillgängliga anslaget.

För en annan fördelning av det totala anslagsbeloppet talar även och icke minst den omständigheten, att det med nuvarande produktionsvillkor inom jordbruket måste anses mera ändamålsenligt att verksamt uppmuntra intresset för en rationell beteskultur än att lägga ned alltför stora kostnader på upp-brytande av skogs- och betesmark till åker. Betesförbättringen kan för övrigt mycket väl utgöra ett första naturligt led i en blivande nyodling, för den händelse det längre fram skulle befinnas önskvärt att lägga om betesmarker till åker. Från nu angivna utgångspunkter synes oss en fördelning av anslaget med 500,000 kronor till nyodling, 500,000 kronor till betesförbättring och 200,000 kronor till stenröjning medgiva en vida rationellare användning av medlen än den av lantbruksstyrelsen föreslagna fördelningen.

Emellertid torde det icke vara lämpligt att vid fördelningen uppdraga alltför skarpa gränslinjer mellan de olika ändamålen, så att en viss del av anslaget *ovillkorligen* bindes vid ett visst ändamål. Redan nu äger Kungl. Maj:ts befogenhet att, därest förhållandena därtill skulle föranleda, för betesförbättring använda en något större del av det totala anslaget än den i riksdagsbeslutet ingående fördelningen angiver. Denna relativa frihet att inom det totala anslagets ram på bästa sätt tillgodose de från år till år och från trakt till trakt skiftande behoven, bör enligt vår mening icke allenast bibehållas utan utsträckas till att avse jämväl fördelningen inom de olika hushållningssällskapen, så att ett hushållningssällskap må äga rätt att av det till dess förfogande ställda anslaget använda en större del till betesförbättring eller till stenröjning än som avsetts i den ursprungliga ansökningshandlingen. För en sådan anordning, vilken möjliggör en smidigare anpassning efter de lokala förhållandena från fall till fall, talar den omständigheten att det vid närmare undersökning icke sällan kan befinnas mera ändamålsenligt att den av sökanden för nyodling avsedda jorden i stället tages i anspråk för betesanläggning eller att en ifrågasatt nyodling kombineras med stenröjning av intilliggande ofullständigt bruten åkerjord. Någon anledning varför staten icke skulle med förtroende kunna lägga en sådan prövnings- och jämningsrätt i hushållningssällskapens händer synes icke föreligga.

Under återopande av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att för utlämnande under år 1933 av statsbidrag till nyodling och betesförbättring vid ofullständiga jordbruk måtte för budgetåret 1932—1933 uppföras ett extra reservationsanslag av 1,200,000 kronor, därav intill 200,000 kronor må användas till stenröjning å redan odlad jord och intill 500,000 kronor för betesförbättring, med

rätt för vederbörande hushållningssällskap att inom ramen av det sällskapet tilldelade anslaget göra de jämkningar i avseende å anslagets fördelning på de olika ändamålen, vartill förhållandena kunna giva anledning.

Stockholm den 16 januari 1932.

<i>Karl Mellén.</i>	<i>Carl Bengtsson.</i>	<i>J. B. Johansson.</i>
<i>Åxel Nylander.</i>	<i>Ernst Lundell.</i>	<i>Uno Wijkström.</i>
<i>K. J. Gustafsson.</i>	<i>M. Svensson.</i>	<i>Åxel Sundberg.</i>
<i>Arvid Thelin.</i>	<i>Israel Lagerfelt.</i>	
